

2024-12-03
107.6 fm
Ataria.eus

Idortu ez dadin, 365 egunetan ekin

Larrialditik indarraldira igarotzeko garaia da

Euskalgintzak euskararen normalizazio prozesua onbideratzeko urtetzat jo du 2025a; Iragarri dute mobilizazio sozial «handi» bat prestatzen ari direla 2025eko abendurako

Tolosako Samaniego ikastetxean Euskararen Egunaren harira egindako muralaren artxiboko irudia. JOSU ARTUTXA

Erredakzioa

Euskalgintzak argi hitz egin du; larrialditik indarraldira igarotzeko garaia da. Larrialdi gisa izendatzeko arrazoi bat baino gehiago dago, baina hiru argudio nagusi eman ditu. Lehena da eremu euskaldunenetan atzera egiten ari dela euskararen erabilera, eta Euskal Herri osoko joera dela euskaraz erdaretan baino errazago moldatzen diren hiztunak gero eta gutxiago izatea.

Bigarrena da eremu zabal batean, euskarari ukatu egiten zaiola ofizialtasuna, nor izatearen gutxieneko aitortza, taxuzko politika publikoak aurrera eramateko aukera; ofiziala den eremuan, berriz, euskararen aldeko hizkuntz politikak eraisten ari diren epai sorta gertatzen ari da, normalizazioaren eta biziberri-zearen aurkako oldarraldi judi-

zial gogorra. Eta hirugarrenik aipatu du globalizazioaren egungo aldaera homogeneizatzaileren eraginez, hizkuntza hegemonikoak are eta hegemonikoago direla, eta minorizatuak are eta zaugarriago.

Egoera ikusita mobilizazio sozial «handi» bat prestatzen ari dira 2025eko abendurako, Euskararen Egunaren inguruan.

KALE ERABILERA

Tolosaldeko herri guzti-guztietan euskararen kale erabilera %50etik gorakoa da, baina horrek ez du esan nahi eskualdea larrialdi egoeratik salbu dagoenik.

Tolosaldeko herri euskaldunenetan euskararen ezagutzaren eta erabileraren arteko tartea handitzen ari da. 2022ko datuen arabera herrietan sumatzen da euskararen erabilera jaisten ari

dela, eta ikastetxeetan ere gero eta kezka handiagoa dago. Datu esanguratsu bat da Elduain %100 euskaldun izatetik %90 izatera jaitsi dela. Jaitsiera orokorrean eman da, baina, bereziki herririk euskaldunenetan edo arnaguneetan. Euskara da Tolosaldean herritar gehienek lehen hizkuntza (% 53), eta hamarretik ia batek gaztelaniarekin batera jaso du euskara etxean (% 8); % 39k erdarak dituzte lehen hizkuntza. Esaterako, 1991. urtean, 20 herritan hamarretik zortzik zuten euskara lehen hizkuntza. Gaur egun, ordea, zortzi herritan bakarrik gertatzen da hori. 1991n, %68ko ezagutzarekin, %50ekoa zen erabilera; 2021ean, %73ko ezagutzarekin, %43koa da.

Tolosaldeko joera da herri txiki gehienetan euskararen erabileran beherakada antzeman dutela. Azken urtean bi herriren in-

guruko datuak jaso dira; Ibarra eta Tolosa.

Ibarran azken 20 urteetan lau puntu jaitsi da euskararen erabilera. Elkarrizketen %52,3 egiten da euskaraz; %43,4, gaztelerez; eta %4,3 gainerako hizkuntzetan. 2023ko azterketan 864 elkarrizketen eta 2.501 hiztunen informazioa bildu dute. Gazteen artean (%72) erabiltzen da euskara gehien, eta gutxiago haurretan (%67). Jarraian, heldu-gazteek darabilte gehien (%50); hurrena, heldu-nagusiek (%39) eta, gutxien, adinekoek (%37). Dena dela, bada alderik gazteen artean ere: 24 urtez azpikoen %68k erabiltzen du; eta 25 urtetik gorakotetan, berriz, %41ek.

Tolosan bere aldetik, euskararen erabilerak hirugarren aldiz gaintu du %50eko langa. 1985etik orain arte erregistratutako daturik altuena da, 2022ko

neurketarekin batera, iazko kale neurketak emandakoa: %52,3an egiten da euskaraz; gazteenak dira euskara gehien erabiltzen dutenak, eta adinean zenbat eta gorago joan, orduan eta txikiagoa da erabilera.

IKASLEEK, GORA

Tolosan erabilerak eta ikasleen kopuruak egin dute gora. Aitzol Udal Euskaltegiko 2024-2025 ikasturterako izen ematea nabarmen igo da, 240 ikasle baino gehiagok eman dutelarik izena.

AEK euskaltegia ere pozik dago ikasturte honetako datuekin. Tolosaldean 61 ikasle dituzte eta 10 ari dira autoikaskuntzan.

Pasa den ikasturtean Zizurkil, Asteasu, Anoeta eta Alegian sortu ziren taldeak eta aurten jarraitzen dute. Ikaztegieta 6 pertsonako taldea sortu dute gainera.

BISITA
Mikel Pagadi

elkar www.elkarargialetxea.eus

Euskaldunen anbizioarako eta aktibazioarako eredu den herria

Tolosan euskararen kale erabileran emandako gorakadaren gakoak azaldu dizkie Kike Amonarrizek Europako hizkuntza gutxituen aldeko eragileei

Josu Artutxa Dorronsoro

2021ean, ehun urtean lehen aldiz, gaztelania baino euskara gehiago entzun zen Tolosako kaleetan, eta azken bi urteetan %50eko langa gaitu du euskararen erabilerak. Europa mailan hizkuntzen inguruan lan egiten duten zenbait erakunderengana heldu zen albiste, besteak beste, Europako Hizkuntza Gutxituen Aldeko Eragileen sareko –ELEN– lehendakariarengana, Elin Haf Gruffydd Jones galestar euskaldunarengana, alegia.

Jonesek berak, Euskalgintzaren Kontseiluaren bitartez, Tolosako kasuaren berri emateko eskaera egin zion Kike Amonarriz soziolinguista tolosarrari. Hain justu, azaroaren 9an, ELEN-ek Bilbon egindako 2024ko Batzar Orokorrean, hitzaldia egin zuen tolosarrak. Bere ustez, «adibide egoki bat» da Tolosakoa. Ia 40 urtetan, %28tik %53ra igo da euskararen kaleko erabilera Tolosan. «Ez da ohikoa; ia bikoiztu egin baita», esan du. Euskal Herriko neurketak ikusita, igoera ia bi puntukoa izan da –1989ko %10,8tik, 2021eko %12,6ra–. «Kontuan izan behar da Tolosa dela kaleko erabilera datuen neurketak egiten dituen herri bakarrenetakoa».

Hamarkadetako elkarlanarekin batera, euskararen erabileraren gorakadan gakoak izan diren aktibazioa edo anbizioa bezalako faktoreak aipatu zituen Amonarrizek bere hitzaldian. Lau eragile multzo nagusi identifikatzen ditu: euskalgintzakoak, eta guztien artean nabarmenena, Galtzaundi Euskara Taldea; erakundeak, eta horien artean, Tolosako Udala; hezkuntzakoak, hiru ikastetxerekin; eta askotariko eragile sozialak. «40 urteotan, eragile guztiak, konprometituta

eta elkarlanean aritu dira, jarraitkortasunez, baliabidez txukun hornituta eta teknikari eta boluntario sare handi batekin», esan du tolosarrak. «Anbizio errealista bat izan dugu, eta herri ekimenetik sortutako esparru oso batek euskaraz funtzionatu du», gaineratu du.

Faktore horiez gain, beste hiru ezaugarri nagusi ere nabarmendu ditu soziolinguistak. «Batetik, ekintzailtza. Ezinbestekoa da dinamika sozial indartsu bat izatea; alde horretatik, zorte handia dugu Tolosan, herri oso dinamikoa delako. Bestetik, zeharkakotasuna. Euskalduntze prozesuarekin, sektore sozial zabal bat oso konprometituta egotea lortu dugu; etortzen diren biztanle berriengana ere heldu nahi dugu. Azkenik, arnaguneen ugalketa. Kultur ekitaldi asko, eragileek edo erakundeek ezer esan gabe, euskara hutsean egiten hasi dira. Belaunaldi euskaltzale eta euskaldun bat iritsi da herrira, erabaki propioak hartzeko inoren bultzada behar ez duena». Tolosaren kasuaz hitz egitean, ondorengo nabarmendu du Amonarrizek: «Herri askotan aurkitu daitezke funtsezko ezaugarri horiek, baina ia inon ez daude guz-

Kike Amonarriz soziolinguista, Europako hizkuntza gutxituen aldeko eragile sareak Bilbon egindako 2024ko Batzar Orokorrean. EUSKALGINTZAREN KONTSEILUA

tiak batera, eta gainera, denboran modu jarraituan. Hor dago gakoak».

Amonarrizek, Tolosako 1717. urteko gertakari bat azaldu zuen Bilbon. Alkatearen eta apaizaren arteko gatazka bat izan zen; udal agintariaren emaztea deitu zuten deklaratzera, eta eztabaidaren lekuko izan zela baieztatu zuen: «Eztabaida entzun dut, baina ez dut ezer ulertu». Gertakari horretatik bi ondorio atera zituen Amonarrizek: «Jende gehiena euskaldun elebakarra zen, baina eliteak jada erdaraz ari ziren haien artean». 1879an, Gipuzkoan %96 euskalduna zela kalkulatu zen, eta horietako asko elebakarrak ziren.

'EUSKARAZ BIZI' ETA HAURRAK

Euskararen erabileraren garapena azaltzeko, bi garai azpimarratu ditu: «Tolosa oso herri erdaldundua izan zen 1939tik 1980ko hamarkadara bitarte, baina ingurune oso euskalduna zuen. Eskualdeak zuen ahalmen euskaltzale hori gureganatzen jakin dugu eta, Tolosa bera, inguruko arnaguneentzat lagungarri izatea lortu dugu. Hala ere, gakoetako bat, 1980ko hamarkadaren hasieran eman zen, Laskorain Ikastolan. Euskara erakustea ba-

karrik nahikoa ez zela eta, hiztun aktiboak sortzeko eta erabilera bultzatzeko, *Euskaraz Bizi* metodologia jarri zuten martxan. Gerora, beste bi ikastetxeekin koordinatuta, hezkuntza-sistema osoak helburu horrekin bat egitea lortu da, bakoitza bere ezaugarriekin».

Ikastetxeetan, besteak beste, ohikoa ez den beste ezaugarri bat landu dela esan du Amonarrizek: motibazioa. «Leku askotan ez da gertatzen, eta zentzu horretan, hutsune handi bat daukagu. Ikastetxeak euskara edo euskaraz irakastera mugatzen dira. Metodologia horri esker, gaur egun, euskararen erabilerarekin kontzientziatutako masa zabal bat daukagu Tolosan».

Halaber, ama hizkuntza euskara ez duten etxeetako haur eta gazte askok, kalean euskaraz hitz egiten dutela esan du Amonarrizek. «Gure garaian kontrako zen egoera; etxean euskaraz egiten genuen, eta kalean, gaztelaniaz», esan du. «Tolosan euskararen erabilera igo egin da, baina inguruko herri txikietan behera egin du. Aintzat hartu behar da, berez, eskualde oso euskaldunean bizi garelako. Euskal Herriko eremu gehiagotan ere gertatzen ari da», gaineratu du.

LORPEN SOZIALA

Batez ere, 40 urteotako datuak alderatuta, haur eta gazteetan ikus daiteke aldaketa nabarmenena. «1985ean, adinekoak ziren euskaraz gehien egiten zutenak; gutxien, berriz, gazteek egiten zuten, nabarmen, gainera. Gaur egun, haurrak eta gazteak dira euskaraz gehien egiten dutenak. Haurren artean bikoiztu egin da euskararen erabilera, eta gazteen artean hirukoiztu. Hori iraultza bat da, eta ez da gertatzen Europako beste hizkuntza gutxituetan». Kontuan izan behar da 1985eko haur eta gazteak, egungo helduak eta adinekoak direla.

Haurrek euskaraz egitea «borondate sozial baten ondorioa» dela nabarmendu du Amonarrizek, eta egoeraz jabetzeko, Galizian gertatutakoa ekarri du gogora: «2023an, historian lehen aldiz, erdara ohiko hizkuntzatzat zutenak gehiago ziren galiziera ohiko hizkuntzatzat zutenak baino. Azken 20 urteetan egin dituzten neurketa guztietan, adinekoak dira galizieraz gehien egiten dutenak, eta gutxien egiten dutenak, haurrak eta gazteak. Justu, gure egoeraren aurkakoa». Herrialde Katalanetan ere antzera daudela esan du: «Oraindik adinekoak dira katalanez gehien egiten dutenak».

Euskararen erabilera naturalaren aldeko apustua egin nahi du tolosarrak. Horretarako, hizkuntzari etsi eta hizkuntza bera zaindu behar dugula esan du. «Kanpotik jende gehiago etorriko da. Horrek zerbitzu batzuk erdaldundu egingo ditu, eta beraz, konplizitate berriak beharko ditugu. Askok hitz egin behar dugu beraiekin, eta ilusioa piztu behar diegu. Ulermen maila batera iristeko aukerak eskaini behar dizkiegu. Horrez gain, lan esparru eta erronka berriak sortuko zaizkigu, eta horiei heldu beharko diegu. Bidegurutze batean gaudela, baina baldintza onak ditugu aurrerapausoak emateko; hala ere, arriskuak ere baditugu».

ZUK HIK
Oria Sport Wear
www.oriasportwear.com
Apatta Baratzondo, D-28 Ibarra Telf:94330606

Egin irri euskarari!
etxebeste
HORTZ KLINIKA
943 654 601 · Nafarroa Etorbidea 1 · TOLOSA · etxebestedental.com

Hizkuntza paisaiak erakusten du hizkuntzen hegemonia

Udalek ahalegina egiten dute eskualdeko hizkuntza paisaia euskalduntzeko; lanketa egiten dute Galtzaundirekin batera

Jon Miranda

Hainbat eremutan hizkuntza nola erabiltzen den adierazten du eskualde bateko hizkuntza paisaiak: merkataritzako iragarki eta errotuluetan, kale eta errepideetako seinaleetan, eraikin publikoetan eta bide publikoetan dauden idatzietan adierazten da. Eta, aldi berean, paisaia horrek islatzen du eskualde bateko sistema soziolinguistikoa; hizkuntzen arteko bizi-kidetza, prebalentzia edo hegemonia harremanak uzten ditu agerian.

Tolosaldeko udalerrietan seinaletika eta kale izendegia euskarazkoa da. Udalek, ahal den guztietan, idatziak euskaraz bakarrik jartzeko apustua egiten dutela aipatu du Amasa-Villabonako euskara teknikariak, Maite Arregik: «Zenbait kasutan baloratu egiten da kartelen batek elebitan joan behar ote duen, baina kasu horietan, euskaraz nabarmenago jartzen da beti. Gure hizkuntza iriz-

pideetan horrela jasota dago eta, zehaztuta, lodiz eta bi puntuz handiagoa den letran agertu behar dutela hizkiek euskaraz».

Kontratututako zerbitzuetan ere Amasa-Villabonako Udalak aplikatzen dizkie hizkuntza klausulak esleipendunei: «Gutxienez euskaraz, eta elebitan egitekotan, euskaraz nabarmenduago agertzeko eskatzen zaie, ez dadila izan elebitasun simetrikiko bat». Aurrera begira, entitate pribatuei ere hizkuntza irizpide horiek aplikatzeko aukera aztertzen ari dira orain. «Udalera baimen administratibo bat eskatzera datorrenak, beste hainbat baldintza bete behar dituen bezala, hizkuntzarekin lotutakoak bete ditzan zein pauso eman behar diren aztertuko dugu», esan du Arregik.

Eskualdeko beste hainbat udalek bezala, Amasa-Villabonako itzulpen eta karteldegiko zerbitzuak eskaintzen ditu doan. «Guk kartelak euskaratu, diseinatu, plastifikatu eta eskura ematen dizkiegu,

nagusiki, saltokietako arduradunei. Itzulpenari dagokionez, herriko zenbait tabernarik ia astero eskatzen dute euren menua euskaratzeko euskara zerbitzuan», aipatu du teknikariak.

LANKETA SALTOKIEKIN

Arregiren ustetan herriko saltoki txikiek udala erreferentziatzen dute: «Guregana jotzen dute eta gu saiatzen gara azpimarratzen norberaren establezimendurako gehitutako balio bat dela hizkuntzarena; euskaraz egitea kalitatearen seinale dela eta euskaraz bizi direnek estimatuko dietela keina». Amasa-Villabonan urtero behatzen dituzte herriko saltokiak eta horretarako Galtzaundi Euskara Taldeko teknikarien laguntza izaten dute.

2018tik egiten dituzte neurketak eta Galtzaundiko Amaia Doyaguek nabarmendu duenez, Amasa-Villabonako emaitzek erakusten dute urte hauetan saltoki txikietan eman den saltoa.

«Sei urtean, hogeitun puntutan igo da euskararen presentzia saltoki kanpoko idatzi informatiboetan eta hamar puntutan, berriz, errotulu nagusietan».

Merkealdi garaian egiten dute lanketa berezia eta Galtzaundiko teknikariek merkatarien eskura jartzen dituzte hizkuntza zerbitzuek eskaintzen dituzten baliabideak. Aldi berean, diru laguntza lerroen inguruko informazioa eta karteldegiko edo itzulpen zerbitzuen berri ematen zaie. Eskaera «handia» izaten dela aipatu du Doyaguek eta, urtero, 500 kartel baino gehiago egiten dituztela.

Merkealdietako bisita berezietan batera, aldizkako kanpainak ere egiten dituzte, adibidez, inauterien atarian, ostalaritza saltokietan. Gainera, kanpaina berezituak ere bultzatu ditu Galtzaundik azkenaldian: fruta denda, harategi eta arrandegietan. «Berezituak izanagatik, jarraipena ematen diegu kanpaina hauei eta denda hauentzako etiketak

sortzen jarraitzen dugu. Ehunka egiten ditugu urtean».

Erronkarik handiena maiz aldatzen diren kartelekin dutela aipatu du Doyaguek. Dena den, euskara taldeko kideek uste dute azken urteetan egindako lanek eman dituela emaitzak eta bilakaera «positiboa» izan dela. Norabide horretan eskualdeko hizkuntza paisaia neurtzen ari dira orain: 600 saltokitik gora behatuko dituzte Ibarren, Villabonan eta Tolosan. Azkenaldian, Tolosaldea LHIIko merkataritza arloko ikasleek lagundu diete Galtzaundikoei saltokien behaketan.

Arregik eta Doyaguek azpimarratu dute udalek lanketa hau establezimendu txikiekin egiten dutela, euren eragin eremutik kanpo geratzen direla saltoki handiak. «Hala ere, herritarrek ikusten badute hizkuntza eskubideren bat urratzen zaiela saltoki horietan, Behatokiaren euskararen telefonoan sala dezakete», esan du Galtzaundiko kideak.

Villabonako Kale Nagusiaren sarreran dauden seinaleak, elebitan, baina euskara nabarmenduta. J.M.

Hamaika ekitaldi, euskara gogoan

Eskualdeko herri gehienetan Euskararen Egunari keinua egingo diote, eta ekitaldiak antolatu dituzte

Euskararen Nazioarteko Eguna da gaurkoa, Eusko Ikaskuntzak 1949an «euskararen balio unibertsala aldarrikatzeko» sortua. Aldarrikapenerako eguna da, eta baita ospatzeko eta euskararekiko konpromisoa adierazteko ere. Helburu horiekin hainbat ekitaldi antolatu ohi dira.

Anoetan larunbatean hasi ziren Euskararen eguna ospatzen herriko gaztetxoak. Ikastolako euskara elkarteak antolatuta, jolasak izan zituzten plazan. Asteasun, berriz, Muskerarren Eguna

izan zuten herenegun. Muskerarren bidearekin Bernardo Atxaga izan zen azalpenak ematen. Ondoren, iturriko apustua jokatu zuten, eta musker erraldoi bat ere osatu zuten liburuekin. Arratsaldean, berriz, bi solasaldi izan zituzten. Orendainen, bestalde, bertso bazkaria egin zuten herenegun Eltxo elkartearen, Maialen Lujanbio eta Amets Arzallus bertsolariekin, eta Amaia Agirre gai jartzailearekin.

Gaur izango dute ekitaldiek jarraipena hainbat herritan.

Goian, Asteasuko Muskerraren Eguna. Ezkerrean, Orendaingo bertso bazkaria eta eskuinean Anoetan gazteak. L.C./J.M.

EKITALDIAK

Aduna. 17:30. Argazki Rally lehiaketaren erakusketa eta sari banaketa, kultur aretoan. Ondoren. Txulobi elkartearen, *Herriko kuadrillak* argazki berriaren aurkezpena 18:30. *Bizkarsoro* filmaren emanaldia kultur aretoan.

Alegia. Txokolate beroa hartuko dute plazan, 17:30ean hasita. Alegiako Gaztetxearen 37. urteurrenaren barruan, 18:30ean, gaztaina jatea egingo dute. Tartean, herriko bertsolarien eskutik euskarari jarritako bertsoak izango dira.

Alkiza. *Bizkarsoro* filma izango da ikusgai, Fagus Alkizan, 18:30etik aurrera.

Altzo. Euskararen Eguneko adierazpen irakurketa, Hitzen bila jolasa eta kanta dezagun batera, 18:00etatik aurrera.

Amezketeta. Zumadiko eskolako ikasleen emanaldiak, 15:00etan, kultur etxean: LH5-6. *Gaztetxean edo gazta etxean* antzezlanak. HH. *Euskararen eguna egunero eta Kokorarikoko abestiak*. LH4. Baldarrak bertso antzerkia. LH1-2. *Eguzkilorea*

abestia. LH3. *Memoriaren ehiza* ipuin musikatua.

Asteasu. Haur hezkuntzan. Party aparta! Aurpegi margotzea, mugimendu zirkuak eta taillerrak. Lehen hezkuntzan. Nahia Zudairerekin solasean. 15:00. Joxe Arregi plazan eguraldi onarekin, euria egingo balu Otañoko frontoian. Herri kirol eta haur jolasak, abestiak, lehiaketa, gaztaina erreak...

Baliarrain. *Bizkarsoro* pelikula, balioanitzeko gelan, 18:30ean.

Berrobi. Hitzen bila jolasa eta gaz-

taina jatea, euskara taldearen eskutik, 17:30ean.

Bidania-Goiatz. Goizean. Irulegiko eskua patioan kokatu, eta Irulegiko eskuarekin txapak egingo dituzte Txinkorta eskolan. 11:00. Kantujira. Eguneko zentrotik, plazara eta Goiatzera. Euria egingo balu, eskolako patioan. Arratsaldean. Euskararen puzzlea egin, Irulegiren eskua aurkeztu eta gaztaina jatea.

Ibarra. 16:45. Kantu jira, Danon Txokoatik hasita. 18:00. Hitzen bila jolasa, plazako aterpean.

Tolosa. Laskorain Ikastolaren Euskararen Eguna. 10:30. Uztaritzeko ikasleei harrera egingo die udalak, Plaza Zaharrean. Ondoren. Beotibar frontoian herri kirolak. 11:00-11:45. Kalejira aldarrikatzailea. Usabalgo eraikinetik Alondegira. Arratsaldean. Usabalgo eraikinean Laskorrika ekimena. 17:00. Sakramentinoetan bingo musikatua. 19:00. *Euskara munduan* dokumentalaren 10 urte. Iñigo Asensio egilearekin, Antxon Bandres Bidaierien Txokoan.

EUSKARAREN EGUNA

ABENDUAK 3 IBARRA

16:45 · KANTU JIRA

Danon txokoatik hasita

18:00 · HITZEN BILA JOLASA

Plazako aterpean

«Euskaltzaleok ekin egin behar diogu, baikortasunetik baina ekin»

INTZA GURRUTXAGA EHE-KO KIDEA

Larunbatean, 18:00etan, Euskal Herrian Euskarazek deituta, Durangoko Landako gunetik manifestazio nazionala abiatuko da 'Euskaraz bizitzeko, euskararen errepublika' lelopean; Intza Gurrutxaga elkarteko kidea da.

Jon Miranda

Larunbateko mobilizazioa aurkezteko saioetan euskaltzaleen gogoia sumatzen ari da Intza Gurrutxaga (Getaria, 1996). EHEko kideak Tolosaldeko euskaltzaleak deitu ditu manifestaziora. Galtzaundik autobusa antolatu du Durangora joateko.

EHEren ustez ez da ikuspegi kontua, sendo frogatua baizik euskara larrialdi egoeran dagoela. Zergatik?

Geroz eta batasun handiagoa dago euskalgintzan larrialdi kontzeptuaren inguruan eta EHEN bat gatoz diagnosi horrekin. Adierazleetako bat da geroz eta barneratuagoa dugula banaketa administratiboa eta horrek zuzenean eragiten duela nazio pultsuan. Bestalde, datu soziolinguistikoak irakurtzeko modua ere aldatu du Iñaki Iurrebasoren tesiak; berak dio hizkuntza gaitasunaren jaitsierak apaldu egin duela euskararen erabilera. Alde horretatik estankatuta gaudela. Gainera, joera orokorrak ere ez ditugu, preseski, gure alde. Mundu globalizatuaren indar horiek geroz eta azkarrago iristen zaizkigu. Homogeneizazioak hizkuntza gutxitu asko desagerrarazten ditu eta euskara ere arriskuan dago.

Larrialdi egoeran dago euskara, eta erasoaldi betean ere bai?

Bai. Eta erasoaldia ez da bakarrik

judiziala, oldarraldi politikoa ere bada. Hedabide batzuetatik diskurto jakin batzuk zabaltzen dituzte euskararen normalizazioa oztopatzeko. Euskal Herrian eta euskararekin gertatzen dena ez dugu modu isolatuan ulertzen. Munduan ultraeskuina gora ari da etengabe eta horrek atzerapausoak dakartza eskubide sozialetara, baita hizkuntza eskubideetara ere. Altoa eman behar zaio faxismoari.

Orain arte euskarak egin dituen aurrerapenak arriskuan egon daitezke?

Bai. Gure hizkuntza desagertze- ar egotetik normalizazio bidean jarri da, indar erakustaldi ikaragarri bat egin ondoren. Azken hamarkadan geldialdi moduko bat bizi dugu eta abagune hau baliatu nahi dute batzuek eraso egiteko. Askok kostata eman ditugun pausoak, gu konturatzerako, atzerapauso bihurtu daitezke.

Nola eta norekin osatu nahi duzue faxismoaren aurkako eta askatasunaren aldeko fronte euskaltzalea?

Euskaldunok zapaltzen dituen sistema horrek berak zapaltzen dituen gizarteko beste sektoreekin: emakumeekin, LGTBI kolektibokoekin, etorkinekin, langile klasekoekin... Euskal Herri askeago eta justuago bat irudikatzen duten bestelako borrokekin indarrak bateratzea dagokigu. Elkarrekin eser gaitzen, elkar ulertu dezagun eta elkar errespe-

tatu aliantzak sor ditzagun. Ea posible dugun norabide berean arraun eginez, elkarrekin euskararen errepublika eraikitzea.

Eguneroko borroka ere bada euskararena. Zein jarrera hartu behar lukete euskaltzaleek?

Euskaraz bizitzea hautu politikoa da, eta gaur egungo gizartean erronka bat. Horregatik garbi eduki behar dugu gure hizkuntza eskubideak zapaltzen dituzten bi estatu ditugula aldamenean eta horiei aurre egin behar diegula. Kontzientzia hori piztea da EHEren eginbeharretako bat. Gararazi Arrulak Korrika bukarran esan zuen bezala, ekosistema osoa behar du euskarak, behar ditu arnasguneak eta lehentasunez euskara hutsezkoak izango diren eremuak. Dena du beharrezkoa euskarak. Tokian tokiko borrokek piztea izan daitezke bideetako bat.

Ez gara hutsetik abiatzen, ordea. Euskararen normalizazioak badu urteetako esperientzia. Zer ikasi dezakegu bide horretatik?

Gauza asko. Esate baterako, herria aktibatze gure aurrekoek izan zuten gaitasunean jarri dezakegu arreta. Ikastolen sorreran, adibidez, irakasle eta gurasoak inplikatu ziren, berdin alfabetatze eta euskalduntze mugimenduan, edota euskarazko hedabidegintzan. Argi zuten Euskal Herri euskalduna eraiki

behar zela eta prest agertu zirelan egiteko. Inspiragarria izan daiteke guretzat, zergatik ez. Ezin dugu konformatu jasotako erasoei erantzute hutsarekin eta ez da nahikoa adostasun zabalak eraikitzea joera horiei aurre egiteko. Gure helburuetan berretsi eta horietara iristeko indar handiagoa egin behar dugu orain.

Zuk nola irudikatzen duzu euskararen etorkizuna hementik 10 urtera?

Euskal Herri independente eta euskaldun batean bizitzea gustatuko litzaidake. Ez dut esan nahi erraza izango denik edo berez etorriko denik, borrokatu egin behar dugu. Gure hizkuntza eskubideen kontra datoz, beraz, elkarrekin antolatu behar dugu horren aurka egiteko. Euskaltzaleok ekin egin behar diogu, baikortasunetik baina ekin; eta, beti ere, baikortasunak ezin gaitu inaktibo egotera eramanean. Aktibatu egin behar dugu euskaltzaleok, fronte zabala osatu eta lan egin. EHEtik pedagogia euskaltzalea eta independentista egiten jarraituko dugu.

Estatu independente batek, bere horretan, berramatuko al du euskararen normalizazioa?

Badabilta ahots batzuk esaten euskara despolitizatu egin behar dela, baina guretzako euskararena auzi politiko bat da eta politikoki erantzun behar zaio. Euskal Herri euskalduna lortuko badu-

gu, beharrezkoa izango da euskara ardatz izango duen independentzia lortzea, hau da, euskararen errepublika eraikitzea. Guk ez dugu bestelako Euskal Herri irudikatzen. Gure hizkuntzak bizi duen egoera ez da ausazkoa, etengabe gure hizkuntza eskubideak zapaltzen dituzten bi estatu eragindakoa baizik. Euskal Herri euskalduna bermatzeko, behar ditugu estatu batek eskaini ditzakeen instrumentu guztiak; tresna horiekin egin behar dugu aurre gure aurka datozen joera globalizatzaila horiei, erreminta horiek gabe ezinezkoa egingo baitzaigu. **Zer espero duzue larunbatean deitu duzuen manifestazio nazionaletik?**

Jende asko batzea espero dugu. Badakigu azokara joateko autobusak ari direla antolatzen herrietan eta bueltarako ordua atzeratu dute askok, manifestazioan parte hartzeko. Tolosaldean, Galtzaundik antolatu du eta, beraz, autobusa hartzeko asmoa dutenak animatu nahi ditugu manifestaziora. Denon artean eraikiko dugu burujabetzea, gurekin batera bide hori egin nahi duten mugimendu eta borroka guzti horiekin. Mundu ilun honetan itxaropen argi eta inspirazio iturri izan daitezke euskararen errepublika. Herri euskaldun eta burujabe bat nahi duten guztiak gonbidatzen ditugu, hortaz, Durangora etortzera.

ATARIA

Kirolean ere, euskaraz

Kirol klubetan euskararen erabilera da nagusi, bai barrura begira zein kanpora; zenbait klubetan, gainera, konpromiso berezia erakusten dute euskararen alde

Imanol Garcia Landa

Galtzaundi Euskara Taldeak Ibarako, Tolosako eta Villabonako kirol entitateen hizkuntza erabileraren azterketa egin zuen 2022an, eta hainbat ondorio atara zituen bertatik. Horietako bat, kirol taldeen barneko ahozko funtzionamendua euskaraz dela, eta ez dagoela gaztelaniaz bakarrik funtzionatzen duen talderik. Horrez gain, kanpora begira egiten duten guztian euskara txertatuta dutela eta are gehiago, nagusitu egiten dela. Epailetan arrakala dagoela jaso zuen azterketak eta kirol federazioek pauso bat emateko beharra dutela.

Kirolariekin duten harremanaren inguruan, entrenamenduetan euskara dela hizkuntza nagusia jaso zuen azterketak, eta emakumezkoen entrenamendutaldea direla euskaldunenak. Bestalde, adinean geroz eta gora, orduan eta presentzia gutxiago du euskarak entrenamenduetan. Horrez gain, haur eta gazteei bidaltzen zaizkien jakinarazpenetan gaztelera ere badagoela jaso zen. Kirolei begiratzuz gero, eskubaloian eta areto futboleantzen da euskara gutxien, eta atletismoan eta pilotan gehien.

Tolosaldea Igeriketa Kirol Taldeak parte hartu zuen Galtzaundi Euskara Taldearen azterketan. «Gure taldean euskaraz komunikatzen gara, eta gurekin hitz egitean euskaraz egiten dute beti igerilariek», esan du Beñat Bidaola taldeko entrenatzaileak. «Badaude hiru bat igerilari euskaraz ez direnak moldatzen, baina taldeari zuzentzen garenean euskaraz aritzen gara, eta gero horietako norbaitek behar badu, erdaraz azaltzen diogu». Talde txoren batean gaztelaniaz mintzatzen entzuten dutenean, euskaraz aritzeko esaten diete. Bestalde, Bai Euskarari Ziurtagiria du igeriketa klubak, eta urtero galdetegi bat betetzen dute euskararen erabileraren inguruan.

Gurasoekin izaten duten harremanean azken urteotan alda-

Intxurre infantil taldea Goierri Gorriren aurka, aurreko denboraldian. P. RENOBALDES

keta nabaritu dela azaldu du Bidaolak: «Orain 15-20 urte gaztelaniaz gehiago hitz egiten zen, eta gaur egungo gurasoekin ia dena euskaraz egiten dugu».

Igeriketa federazioekin duten harremanetan euskara gailentzen dela zehaztu du. «Gipuzkoako federazioarekin euskaraz egiten dugu. Aurreko Euskadiko federazioko presidentek gaztelaniaz egiten zuen, eta gaur egungo idazkariarekin euskaraz aritzen gara», esan du Bidaolak. Gipuzkoako federazioaren kirol arduradunarekin ere euskaraz hitz egiten dute. «Modu naturalean euskaraz egiten dugu, eta norbaitengana gaztelaniaz zuzentzen bagara, pertsona horrek euskaraz ez dakielako izaten da».

IDATZIAK, EUSKARAZ BAKARRIK

Euskararen erabilerari garrantzia ematen dion beste klub bat Alegiako Intxurre futbol taldea da. Gipuzkoako Futbol Federazioarekin erabat euskaraz aritzen direla azaldu du Patxi Renobales klubeko arduradun orokorrak: «Idatzi guztiak euskaraz bidaltzen ditugu, eta euskaraz bakarrik, ez ditugu bi hizkuntzetan bidaltzen. Are gehiago, orain pare bat edo hiru aste epaile baten aktan gaztelaniaz idatzi zituen hainbat konturi, gero guk euskara hutsean erantzun genien». Euskaraz aritzearena «oso barneratuta» dutela gaineratu

du, eta herrian zehar zabaltzen dituzten idatziak eta kartelak ere euskara hutsean izaten direla.

Entrenatzaileek kirolariei euskaraz egiten dietela zehaztu du. «Entrenatzaile guztiak herrikoak dira eta denek egiten dute euskaraz. Zelaiaren barruan euskaraz egiten dute taldekoek; gero agian kuadrillan-eta tarteka egingo dute gaztelaniaz, baina gurean euskaraz aritzen dira». Gipuzkoan futbolaren esparruan euskararen presentzia nabarmena dela azaldu du Renobalesek. «Donostialdean entzuten da gaztelaniaz zerbait gehiago, baina orokorrean euskara entzuten da. Gipuzkoako federazioak antolatzen dituen asanbladetan euskaraz barra-barra egiten da, eta jendea ez da kexatzen».

Aldaketa handiena epaileen artean ikusi du azkenaldian. «Epaileen eremua lehen gaztelania itxian izaten zen, hasi lehendakarietik eta batzordean zeuden guztietara. Oso zaila zen epaile batek euskaraz egitea», azaldu du Renobalesek. «Federaziotik egin den lanketarekin, hori aldatzen joan da. Idatziak gutxienez bi hizkuntzetan bidaltzen ditu. Gure aldetik beste hainbat klubi esan diegu idatziak euskaraz bakarrik bidaltzen ditugula». Bide batez, Gipuzkoako beste hainbat klubetan ere ikusten du euskararen erabilerarekiko konpromisoa areagotzen doala.

EUSKARAREN ALDE ZERBAIT EGITEKO PREST?

HARPIDETU ETA
JASO
ataria ETXEAN!

GAUR

Euskararen egunean
atarikide egiten diren
lehen 10entzat
Casa Eceizako
Gabonetako
gozoen
sorta opari!

Gozatu aukeraz!

943 65 56 95

PAPERKOA

85

~~95~~

DIGITALA

60

~~70~~